Sunday Times Bestseller

„Výborné!“
Charlie Brooker

„Na jednej strane veselý príbeh, ale na druhej nesmierne smutný.“
Jonathan Ross

BUDE TO BOLIEŤ

Tajný denník mladého lekára

ADAM KAY

AKTUELL

Bude to bolieť
Adam Kay

Dielo je autorsky chránené. Všetky práva, najmä rozmnožovať a rozširovať, rovnako ako právo prekladu sú vyhradené. Žiadna časť tohto diela sa nesmie bez písomného súhlasu majiteľa autorských práv reprodukovať, spracovávať, rozmnožovať alebo rozširovať vo forme fotokópií, mikrofilmov alebo iných metód použitia elektronických systémov ukladania do pamäte.

Adam Kay: Bude to bolieť

Z anglického originálu This is going to hurt, ktorý vydalo vydavateľstvo Picador an imprint of Pan Macmillan, London, Veľká Británia.

Copyright © 2017 by Adam Kay
First published in 2017 by Picador, an imprint of Pan Macmillan, a division of Macmillan Publishers International Limited.

All rights reserved.
Všetky práva vyhradené.

Translation © Miriam Ghaniová 2020
Redakčne upravila: Tatiana Žáryová

Cover design © Pan Macmillan Art Department
Cover image © Aaron Tilley

Sadzba a zalomenie: Samuel Ryba
Tlač: Těšínská tiskárna, a. s., Český Těšín, Česká republika

Vydal AKTUELL vydavateľstvo, s. r. o., Bratislava, Slovenská republika
Slovak edition © AKTUELL 2020

ISBN 978-80-89873-15-9

ADAM KAY

BUDE TO BOLIEŤ

Tajný denník mladého lekára

AKTUELL

Venujem Jamesovi
za jeho nerozhodnú podporu

a sebe,
bez koho by táto kniha nikdy neuzrela svetlo sveta.

S ohľadom na súkromie priateľov a kolegov, ktorí nechcú, aby ich niekto spoznal, som upravil rôzne osobné podrobnosti. V záujme zachovania mlčanlivosti som zmenil aj klinické informácie, pomocou ktorých by sa dalo pacientov identifikovať. Pozmenil som dátumy[1] a anonymizoval mená[2].

Hoci bohvieprečo, teraz sa mi už aj tak nemôžu vyhrážať, že mi odoberú licenciu.

---

[1] Pracoval som na viacerých pôrodníckych oddeleniach a ľudia si väčšinou pamätajú, kedy sa narodili ich deti.

[2] Väčšinou som používal mená vedľajších postáv z *Harryho Pottera*, aby som nahradil jednu právnu nočnú moru druhou.

Obsah

Úvod 11

1 Mladší sekundár 13
2 Starší sekundár – prvé miesto 33
3 Starší sekundár – druhé miesto 55
4 Starší sekundár – tretie miesto 73
5 Ordinár – prvé miesto 89
6 Ordinár – druhé miesto 109
7 Ordinár – tretie miesto 129
8 Ordinár – štvrté miesto 151
9 Starší ordinár 175
10 Následky 193

Otvorený list ministrovi zdravotníctva 197
Poďakovanie 198

Úvod

V roku 2010, po šiestich rokoch štúdia a ďalších šiestich rokoch strávených na oddeleniach, som sa vzdal práce lekára v systéme štátnej zdravotnej starostlivosti. Rodičia mi to dodnes neodpustili.

Briti, aby ste boli v obraze, svoj systém štátnej zdravotnej starostlivosti milujú. Je to naša hrdosť aj radosť. Predstavte si nás ako rodinu, čo býva neďaleko na ulici a má veterána z roku 1940. Jazdí na benzín s vysokým obsahom olova, smer zmeny jazdy naznačuje vystrčením ruky cez okno a motor štartuje vpredu kľukou. Všetko však stále funguje. V našej rodine to tak pokračuje niekoľko generácií a ľudia prichádzajú zo všetkých kútov sveta, aby nás obdivovali. (Musím dodať, že si také veci nikdy nezadovážili, ale obdivujú ich.) Môžete nám donekonečna vysvetľovať, že na svete sú aj nové modely automobilov, ktoré jazdia oveľa rýchlejšie, majú nízku spotrebu alebo majú zakomponované tie najnovšie technológie. Okrem toho môžete poznamenať, že za tie peniaze, ktoré vynakladáme na náš starý šrot, aby vôbec fungoval, by sme si každý rok mohli kúpiť celý vozový park úplne nových áut, ale nikdy nás nepresvedčíte, aby sme sa zmenili. Nie je v tom logika ani nostalgia, ale láska.

Britský systém štátnej zdravotnej starostlivosti vznikol v roku 1984 a mal tri zásady, ktoré platia dodnes: vyhovuje potrebám každého, služby sa pacientom poskytujú zadarmo a liečba prebieha v súlade s klinickou potrebou, nezávisí od platobnej schopnosti klienta.

V roku 2015 sa minister zdravotníctva z neznámeho dôvodu rozhodol začať vojnu proti britským mladším lekárom. Oznámil, že s nimi uzatvorí novú zmluvu – ktorá bude mať vážny vplyv na ich pracovné podmienky, a priamo tak ovplyvní bezpečnosť pacientov. S tým by nikdy nesúhlasil ani jeden lekár. A keďže vláda odmietla rokovať a nijaká iná možnosť sa na obzore neukazovala, lekári si neisto povedali, že budú štrajkovať.

Naplno sa však rozbehla vládna propagandistická mašinéria a verejnosti neustále opakovala, že lekárov do štrajku vedie chamtivosť a svojimi požiadavkami za vyššie platy vydierajú krajinu.

Pritom lekári museli naďalej vykonávať svoju prácu a mali málo času aj energie na to, aby oponovali prekrúteným, lživým argumentom vlády a vysvetlili svoj postoj . Celá krajina uverila tomu, čo jej podsúvala vláda. Napokon novú zmluvu lekárom vnútila, čo malo obrovský demoralizujúci dosah.

Bolo na zaplakanie sledovať chod udalostí. Chcel som niečo urobiť, pokúsiť sa obnoviť rovnováhu, a tak som siahol po denníkoch, ktoré som si predtým písal v práci a päť rokov ich skrýval na dne svojej kartotéky. Keď sa verejnosť dozvie, aká namáhavá je každodenná lekárska práca, možno si uvedomí absurdnosť postoja britskej vlády. Alebo nie?

Keď som si znova prečítal všetky svoje poznámky – smiešne a banálne veci, napríklad o cudzích telesách v otvoroch a nezmyselných malicherných požiadavkách byrokracie – vybavili sa mi celé hodiny driny aj to, ako sa práca služobne mladšieho lekára ťažko podpísala na mojom živote. Stres a napätie, ktoré sa mi dnes zdajú neúnosné a zbytočné, som vtedy vnímal ako neoddeliteľnú súčasť svojej práce. Britský systém štátnej zdravotnej starostlivosti je absurdne preťažený a podfinancovaný, takže všetci profesionálni zdravotní pracovníci musia robiť aj nad rámec svojich povinností, aby celý systém fungoval. Priamo pred očami sa mi na tých stránkach otvárali také veci, pri ktorých by som ani nezdvihol obočie, keby som natrafil na poznámku: „Preplával na Island na prenatálnu kliniku." Alebo: „Dnes musel prehltnúť helikoptéru."

Takže tu sú: denníky, ktoré som si písal, keď som pôsobil v štátnom zdravotníctve. O bradaviciach na pohlavných orgánoch a podobne. Dozviete sa, aké to bolo na frontovej línii, ako to v mnohých ohľadoch poznamenalo môj osobný život, až som toho všetkého mal jedného dňa plné zuby. (Ospravedlňujem sa, že prezrádzam dej, ale aj *Titanic* ste sledovali s tým, že ste vedeli, ako sa to skončí.)

Zároveň vám budem pomáhať s lekárskym slovníčkom a pri každom úkone poskytnem aj bližšie informácie. Nehodím vás do *jamy levovej*, ako sa to stalo mne prvý deň, keď som nastúpil na miesto služobne mladšieho lekára. No a určite nebudem čakať, že presne viete, čo máte robiť.

1

Mladší sekundár

Rozhodnutie pracovať v oblasti medicíny je niečo podobné, ako keď vám príde začiatkom októbra list, že sa máte rozhodnúť, aké menu by ste chceli mať na firemnom vianočnom večierku. Určite stavíte na istotu a vyberiete si kurča, a tak je pravdepodobné, že všetko bude v poriadku. Lenže čo ak deň predtým dal niekto na facebook hrozné video o veľkochove a vy nechcete vidieť masové zabíjanie? Čo ak v novembri zomrie kolega Morrissey a vy z úcty k nemu zanevriete na svoj zvyk aj na to, že ste až doteraz jedli takmer len mäso? Čo ak získate alergiu na vyprážané rezne na celý život? Veď nikto nevie, čo budete mať na večeru o šesťdesiat dní.

Každý britský lekár sa rozhoduje o svojom smerovaní v šestnástich rokoch, teda dva roky predtým, ako podľa zákona smie fotografovať svoje genitálie. Keď ste v maturitnom ročníku a skladáte maturitné skúšky, aby ste mohli ísť na vysokú školu, znamená to začiatok cesty, ktorá stále trvá a trvá, až kým nejdete do dôchodku a nezomriete, a ak Janet z oddelenia nákupu proti všetkým pravidlám firemného vianočného večierka nevymení vaše kurča za svoj obľúbený grilovaný syr halloumi.

V šestnástke sa vaše dôvody, prečo hľadať uplatnenie v medicíne, zvyčajne nesú asi v takomto duchu: „Mama je lekárka/otec je lekár“, „Páči sa mi seriál Sestričky“ alebo „Chcem vyliečiť rakovinu“. Prvé dva dôvody sú smiešne a tretí dôvod by bol, ak chcem byť aspoň trocha úprimný, aj v poriadku, keby to nebolo tak, že sa tým nezaoberajú lekári, ale vedci v laboratóriách. Okrem toho nie je celkom fér chcieť od niekoho, aby dodržal slovo dané v tomto veku. Dalo by sa to porovnať s vyhlásením, že obrázok

„Chcem byť kozmonautom“, ktorý ste nakreslili ako päťročný, je záväzný právny dokument.

Nespomínam si, že by som sa nejako aktívne rozhodol pre medicínu. Skôr som tak bol nastavený do života: ako zvonenie v mobile, štandardný obrázok hôr na ploche počítača. Pochádzam zo židovskej rodiny (hoci sa to prejavovalo väčšinou len pri jedle), chodil som do školy, ktorá funguje ako továreň na lekárov, právnikov a členov vlády, a môj otec bol tiež lekár. Takže som to mal všade okolo seba.

Počet záujemcov však asi desaťkrát prevyšuje kapacitu lekárskych fakúlt, takže uchádzači musia urobiť prijímacie pohovory a dostanú sa tam len tí, ktorí si počínajú najlepšie. Predpokladá sa, že zmaturovali na výborné, takže univerzity sa potom rozhodujú na základe neakademických kritérií. Má to svoju logiku: lekár musí byť psychicky pripravený na svoju prácu, musí sa vedieť rozhodovať v strese, musí oznamovať zlé správy nešťastným príbuzným a denne sa stretáva so smrťou. Musí mať niečo, čo sa nedá naučiť naspamäť ani ohodnotiť známkami. Dobrý lekár musí mať široké srdce, do ktorého sa zmestí veľa súcitu, láskavosti a ľudského porozumenia.

Vo všeobecnosti vládne taký názor. V skutočnosti to lekárske fakulty nezaujíma. Dokonca ani nezisťujú, či vydržíte pohľad na krv. Namiesto toho sa zameriavajú na mimoškolské aktivity. Ich ideálny študent je kapitán dvoch športových mužstiev, víťaz okresnej súťaže v plávaní, kapelník mládežníckeho orchestra a redaktor školského časopisu. Ako v súťaži Miss sympatia, iba s tým rozdielom, že nedostanete šerpu. Ak si nájdete nejakého slávneho lekára na Wikipédii, určite sa o ňom dočítate toto: „V mladosti bol vynikajúci ragbista. Behal na dlhé trate a v poslednom ročníku bol asistentom kapitána atletického tímu.“ To platí napríklad o doktorovi Shipmanovi. No niečím sa možno predsa len odlišujú a nie je to až taký nemenný systém.

Na Imperial College v Londýne sa uspokojili s tým, že som osem rokov chodil na klavír a saxofón a okrem toho som v školskom časopise uverejnil niekoľko nie príliš podarených divadelných recenzií, ale mal som tak dokonalú kvalifikáciu pre život na nemocničných oddeleniach. A tak som si v roku 1998 zbalil veci

a vybral sa na zvláštnu cestu z Dulwiche do South Kensingtonu dlhú asi desať kilometrov.

Ani si neviete predstaviť, aké zložité je naučiť sa anatómiu a fyziológiu ľudského tela do najmenších podrobností a okrem toho všetky možné spôsoby jeho zlyhania. No predstavte si to vzrušenie, keď si uvedomíte, že raz z vás bude lekár – je to taká bomba, že si dokonca zmeníte aj meno ako nejaký superhrdina alebo medzinárodný zločinec. To ma počas tých šiestich rokov neustále hnalo dopredu za mojím cieľom.

A potom sa to stalo – stal som sa mladším lekárom.[1] Mohol som vystupovať napríklad v relácii *Mastermind* ako súťažiaci so špecializáciou na ľudské telo. Doma pri telke by všetci vykrikovali, že som si vybral príliš širokú tému, radšej som si mal zvoliť niečo ako ateroskleróza alebo vbočený palec, ale nemali pravdu. Tú súťaž by som vyhral.

Konečne prišla chvíľa, keď som nastúpil na oddelenie vybavený všetkými nekonečnými vedomosťami a začal teóriu využívať v praxi. Veľmi som sa na to tešil. No bol pre mňa šok, keď som zistil, že štvrť života som strávil na lekárskej fakulte, a tá ma vonkoncom nepripravila na existenciu mladšieho sekundára pripomínajúcu Jekylla a Hydea.[2]

Cez deň sa práca dala ešte ako tak zvládnuť, hoci bola ubíjajúca a časovo náročná. Každé ráno sa koná vizita, celý tím lekárov obchádza všetkých pacientov na oddelení. Kráčate za nimi ako ospalé káča, hlavu máte naklonenú na jeden bok, zapisujete si všetky výroky svojich nadriadených – objednanie na MRI, odporúčanie

---

[1] Mladší lekár alebo junior doctor je každý, kto nie je primár, teda consultant. Vyvoláva to trochu zmätok, lebo väčšina mladších lekárov má dosť vysoký služobný vek – niektorí pracujú vo svojom odbore aj pätnásť rokov, majú tituly ako PhD. a iné postgraduálne kvalifikácie. Môžeme to prirovnať aj k tomu, ako keby ste každého vo Westminsteri okrem predsedu vlády nazývali „mladší politik".

[2] Spomínaná hierarchia vyzerá v Británii asi takto: mladší sekundár, starší sekundár (SHO), ordinár, starší ordinár, primár. Nedávno sa hodnosti premenovali na F1, F2, ST1 – ST7. Všetci však stále používajú starú terminológiu podobne ako v čase, keď Coco Pops krátko uvádzali pod novou značkou Choco Krispies.

na reumatológiu, vyšetrenie EKG. Zvyšok pracovného dňa (plus zvyčajne ďalšie štyri neplatené hodiny) strávite plnením týchto úloh, ktorých sú desiatky, ba aj stovky – vyplňujete rôzne formuláre, telefonujete. Ste niečo ako glorifikovaný osobný asistent. Nie je to práve to, na čo ste sa pripravovali v škole, ale čo už.

Keď však pracujete na nočné zmeny, pripadá vám Dante ako Disney – bola to nekonečná nočná mora, keď som ľutoval už len pomyslenie na to, že som svoje vzdelávanie možno kedysi podcenil. Na noc dostane mladší sekundár malý pager, ktorý sa prezýva „pípadlo", a spolu s ním nesie zodpovednosť za každého pacienta v nemocnici. A pacientov je teda neúrekom. Nočný starší sekundár a ordinár sú dolu na pohotovosti, prezerajú a prijímajú pacientov, a vy ste hore na oddeleniach a plavíte sa so svojou loďou sami. Tá loď je obrovská, pohltili ju plamene a nikto vás nenaučil ju kormidlovať. Učili vás, ako sa vyšetruje pacientova srdcovo-cievna sústava, poznáte fyziológiu koronárnych ciev, ale ak aj rozpoznáte každý príznak infarktu, prvý raz je veľmi zložité zvládnuť ho.

Pípa vám jedno oddelenie po druhom, sestra po sestre, nasleduje jeden núdzový prípad po druhom – nikdy sa to nekončí, je to tak celú noc. Vaši služobne starší kolegovia prezerajú na urgente pacientov s konkrétnymi problémami, čo v prvom rade znamená, že im už niečo vážne je: zápal pľúc, ale pacienta prijali so zlyhaním obličiek, alebo si pacient zlomil nohu pri páde z postele, ale mal ďalší epileptický záchvat. Tak sa to vrství ako burger. A vy fungujete ako jednočlenné, mobilné a v podstate nevyškolené oddelenie, máčate si prsty v telesných tekutinách (nie práve v tých, čo by sa vám pozdávali), prezeráte si nekonečný rad znepokojivo chorých pacientov, o ktorých sa ešte pred dvanástimi hodinami staral celý tím lekárov. A zrazu zatúžite radšej po tých šestnásťhodinových papierovačkách. (V ideálnom prípade po nejakom kompromise, po práci, ktorá zodpovedá vašim schopnostiam, pričom za nimi ani nezaostáva, ani ich nepresahuje.)

Ocitli ste sa v známej situácii – buď sa utopíte, alebo budete plávať. A vám nezostáva iné, len sa naučiť plávať, inak sa s vami utopí aj veľa pacientov. Pripadalo mi to nejako zvrátene vzrušujúce. Áno, bola to makačka, určite to hraničilo s neľudskosťou a videl som veci, z ktorých mám dodnes jazvy na sietnici, ale bol som lekár.

Utorok 3. augusta 2004

Deň prvý. H[3] mi pripravil obedový balíček. Mám nový stetoskop[4], novú košeľu, novú e-mailovú adresu: atom.kay@nhs.net. Je fajn vedieť, že nech sa dnes stane hocičo, nikto mi nebude môcť vyčítať, že som najmenej kompetentný človek v nemocnici. A keby som aj bol, môžem to zvaliť na Atóma.

Užívam si potenciál príbehu ľadoborca, ale môj vtip v krčme prekoná moja kamarátka Amanda. Volá sa Saundersová-Vestová. Spojovník (hyphen) v jej priezvisku sa často hláskuje, takže výsledok znie: amanda.sandershyphenvest@nhs.net.

Streda 18. augusta 2004

Pacient MO je sedemdesiatročný kúrenár na dôchodku zo Stoke-on-Trentu. Dnes v noci bude Matthew výstredný nemecký profesor s falošným prízvukom. Vlastne nielen dnes v noci, ale aj ráno, popoludní a každý deň hospitalizácie vďaka svojej demencii skomplikovanej zápalom močových ciest.[5]

Jeho obľúbenou rutinou je chodiť za vizitou v nemocničnom župane oblečenom naopak ako v bielom plášti (keď si zabudne obliecť spodnú bielizeň, ráno vám ukáže svoju klobásu) a skákať lekárom do reči: „Áno! Správne!“ Občas zvolá: „Geniálne!“, keď niekto z lekárov niečo povie.

Počas veľkej vizity, na ktorej je prítomný primár aj ordinár, ho okamžite odvediem naspäť na lôžko a zabezpečím, aby ho sestričky držali zopár hodín pod prikrývkou. Keď som na obchôdzke sám, dovolím mu, aby sa ku mne pridal. Aj tak celkom netuším, čo robím, ani si pri tom bohvieako neverím, takže mi je celkom

---

[3] H je môj spolutrpiteľ na šesť mesiacov. Nebojte sa, nebude tu veľa postáv, toto nie je *Hra o tróny*.

[4] V priebehu knihy budem vysvetľovať rôzne termíny, ale ak neviete, čo je stetoskop, tak by ste túto knihu mali darovať niekomu inému.

[5] Zápal močových ciest alebo akákoľvek iná sekundárna sepsa býva u starších ľudí často príčinou, že sú trochu mimo.

vhod, ak mám za sebou nemeckého roztlieskavača na dôchodku, ktorý podchvíľou vykríkne: „Geniálne!“

Dnes sa však vedľa mňa zložil, tak som ho musel, bohužiaľ, uvoľniť z aktívnej služby.

Pondelok 30. augusta 2004

To, čo nemáme vo voľnom čase, parádne si vykompenzujeme historkami o pacientoch. Dnes pri obede[6] sme sa napríklad rozprávali o nezmyselných príznakoch, s ktorými ľudia občas prichádzajú. Naposledy sme napríklad mali pacientov, ktorých svrbeli zuby, zrazu sa im zlepšil sluch a počas močenia ich bolela ruka. Svojím príbehom v nás každý z nich vyvolá krátky záchvat smiechu, ako keď miestny dôležitý človek reční na promócii. Sú to strašidelné príbehy, aké sa rozprávajú napríklad pri táboráku, a ako kolujú okolo stola, príde rad na Seamusa. Povie, že ráno videl na príjme niekoho, kto si myslel, že sa mu potí len polovica tváre.

Oprie sa dozadu a čaká, že sa budeme smiať, ale vládne ticho. Potom všetci naraz vykríknu: „Hornerov syndróm?“ Nikdy som o ňom nepočul, ani o tom, že pravdepodobne svedčí o nádore na pľúcach. Seamus zaškrípe stoličkou, ako ju odsúva, a beží telefonovať – musí pacienta dostať naspäť na oddelenie. Dojem za neho jeho tyčinku Twix.

Piatok 10. septembra 2004

Všimnem si, že každý pacient má v karte zaznamenaný pulz 60, a tak nenápadne skúmam metódu merania zdravotného asistenta. Nahmatá pacientovi tep, pozrie sa na hodinky a starostlivo ráta počet sekúnd za minútu.

---

[6] Ak lekári neobedujú v nemocničnom bufete, majú nejakú svoju kuticu s polámanou posteľou a starým krivým stolom.

Nedeľa 17. októbra 2004

Aby som aj ja mal nejakú zásluhu, musím povedať, že som nepodľahol panike, keď pacient, ktorého som vyšetroval na oddelení, začal zrazu vracať veľké množstvo krvi rovno na moju košeľu. Ku cti mi už však neslúži, že som nevedel, čo si mám počať. Požiadal som najbližšiu sestričku, nech zoženie môjho ordinára Huga, ktorý bol na vedľajšom oddelení, a medzitým som zaviedol venflon[7] a dal som mu trochu tekutiny. Hugo prišiel skôr, ako som stihol podniknúť čokoľvek ďalšie, čo bolo fajn, lebo som v tej chvíli už nemal nijaký ďalší nápad. Mám začať hľadať, kde má pacient kohútik? Mám mu napchať do krku papierové obrúsky? Mám do toho pridať trochu bazalky a vyhlásiť to za gazpacho?

Hugo diagnostikoval varixy v ezofágu[8], čo bolo logické, lebo pacient mal pleť ako Homer Simpson – v prvých častiach, kde bol kontrast oveľa výraznejší a každá postava vyzerala ako z jaskynnej maľby – a skúsil dostať krvácanie pod kontrolu Sengstakenovou sondou[9]. Kým sa pacient metal a bránil, aby mu do krku nestrčili takú hroznú vec, krv striekala všade: na mňa, na Huga, na steny, zásteny aj strop. Celé mi to pripomínalo mimoriadne pokrokovú epizódu z reality šou *Changing Rooms*. Najhoršie boli tie zvuky. Pri každom nádychu bolo počuť, ako ten úbožiak ťahá do pľúc krv a dusí sa.

---

[7] Venflon alebo kanyla je plastová trubica, ktorá sa zavádza do žily na chrbte ruky alebo v lakťovej jamke, aby sa dali lieky alebo tekutiny podať vnútrožilovo. Zaviesť kanylu je jedna z hlavných povinností mladšieho sekundára. Hoci som študoval na lekárskej fakulte, nikdy by som sa o to sám nepokúsil. Noc pred nástupom na pozíciu lekára jeden z mojich spolubývajúcich z nemocničnej ubytovne ukradol na oddelí škatuľku asi s osemdesiatimi kanylami a potom sme niekoľko hodín skúšali zavádzať kanyly rovno na sebe, kým sme sa to konečne naučili. Rany na rukách nám zostali ešte niekoľko dní.

[8] Varixy alebo kŕčové žily v pažeráku sú nepríjemnou komplikáciou pri cirhóze pečene, keď sa v hrdle vytvoria veľké žily, ktoré sa môžu kedykoľvek roztrhnúť a začať krvácať.

[9] Trubica, ktorú strčíte do hrdla a potom nafúknete ako balón, takže jej steny tlačia na cievy a vy dúfate, že krvácanie ustane.